

Economie transformeert: *‘Niet bezitten, maar genieten’*

ir. Thomas Rau | Sabine Oberhuber

Thomas Rau en Sabine Oberhuber nemen de lezers van hun recente boek 'Material Matters' mee op een spannende ontdekkingstocht, die hen laat nadenken over onze rol op aarde. In negen hoofdstukken zetten beide auteurs de wereld op z'n kop en werken ze toe naar een nieuw economisch model. Daarin is de consument niet langer eigenaar maar gebruiker, krijgen materialen rechten en is afval voltooid verleden tijd. Een utopie? Daar lijkt het niet op. Dit is hét model dat de revolutie die onze aarde nodig heeft mogelijk maakt.

Hij wordt wel een van de radicaalste bouwmeesters van Nederland genoemd. Architect Thomas Rau ontwerpt gebouwen die energie produceren in plaats van gebruiken. Samen met bedrijfseconome Sabine Oberhuber is hij oprichter van Turntoo, de eerste op de circulaire economie gerichte onderneming in Nederland. In 'Material Matters' presenteren ze diverse casussen en voorbeelden die aantonen dat de toekomstbestendige wereld niet ver weg is. Het zijn complexe zaken, maar die zijn zo helder en intrigerend beschreven dat het een zeer toegankelijk verhaal is geworden. Zeker voor mensen die zich herkennen in het motto 'Niet bezitten, maar genieten!' en openstaan voor uitdagingen en revolutionair denken.

"Wij leven in een tijd van grote en snelle veranderingen. Geen dag gaat voorbij zonder dat we vertrouwde zekerheden zien afbrokkelen of dingen die wij tot dan toe voor onmogelijk hielden ineens als nieuwe realiteit moeten accepteren – Brexit bijvoorbeeld, of de compleet 'onwaarschijnlijke' verkiezingsuitslag in de Verenigde Staten. Maar is dit allemaal echt zo verrassend of hebben we de onderliggende oorzaken simpelweg over het hoofd gezien, de voortekens genegeerd? Al jaren zijn er urgente problemen in onze globale maatschappij die wij stelselmatig ontkennen. Zolang de consequenties niet direct voor onze neus staan, permitteren wij ons een lakse houding. Pas als urgente problemen zo actueel geworden zijn dat ze het dagelijkse nieuws bereiken, zijn wij tot handelen bereid, maar dan is het voor een adequaat antwoord meestal te laat – kijk naar de vluchtelingen crisis. Een probleem dat aan urgentie blijft winnen is de ecologische crisis, die ons af en toe via het tv-scherm bereikt in de vorm van wervelstormen of overstromingen. In de drukke mediawereld raken die beelden echter al snel weer naar de achtergrond. Deze crisis is het gevolg van een economisch systeem, waarin de waarden van de winst- en verliesrekening de enige echte parameters zijn voor besluitvorming. Sterker nog: onze cultuur is

zo doordrenkt van eenzijdig economisch denken, dat die puur kwantitatieve kijk op de wereld het negeren van problemen blijkbaar rechtvaardigt", aldus Thomas, die mede namens Sabine spreekt.

'Alles is tijdelijk, alleen de gevolgen zijn permanent'

'ONS VERBLIJF IS TIJDELIJK'

"Grote mondiale vraagstukken hangen samen met ons lineair georganiseerde economische systeem waarin wij grondstoffen delven, gebruiken en vervolgens weggooien. Dit heeft niet alleen een gigantische verspilling van grondstoffen tot gevolg, maar ook het verlies van ecosystemen en de klimaatcrisis. De aarde is een gesloten systeem en ons verblijf hier is tijdelijk. In plaats van ons op deze planeet te gedragen als verantwoordelijke gasten en bewust met alles omgaan wat ons verblijf mogelijk maakt, hebben wij een systeem gecreëerd dat ons bestaan en dat van vele andere wezens op aarde in gevaar brengt. Sinds de vorige eeuw hanteren wij een economisch systeem dat is gericht op continue, exponentiële groei. Onze welvaart hangt ervan af. Om dat systeem in stand te houden, moeten mensen producten in steeds grotere hoeveelheden consumeren. Wij hebben van producten dan ook een probleem gemaakt en verkorten kunstmatig hun technische levensduur of laten ze – onder het mom van innovatie – in hoog tempo 'verouderen'. Steeds wisselende modetrends zorgen ervoor dat men elk seizoen iets nieuws aanschaft. Dit systeem is niet te repareren met kleine ver-

beteringen, maar wel door onze economie fundamenteel anders te organiseren."

"Allereerst moeten wij ons realiseren dat eigendom verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Tegenwoordig krijgen we noodgedwongen allerlei zaken in ons bezit waarvoor wij op de lange termijn geen verantwoordelijkheid kunnen dragen. Als onze laptop bijvoorbeeld niet meer aan onze eisen voldoet, is het moeilijk verantwoord om te gaan met het eigenaarschap. Wij kunnen niet zorgdragen voor alle grondstoffen en materialen die in een product verwerkt zijn – laat staan dat we ze kunnen hergebruiken. Vaak weten we niet eens om welke grondstoffen en materialen het gaat, of wat daarvan de kenmerken zijn. Dat dilemma is alleen op te lossen door anders tegen eigendom aan te gaan kijken: door te regelen dat we producten niet langer in eigendom hoeven te hebben om ze te gebruiken. Alleen zo kunnen we zorgen dat we materiaal niet langer verbruiken, maar slechts gebruiken."

PRODUCENT BLIJFT VERANTWOORDELIJK

"We moeten dus naar een model toe waarin de producent verantwoordelijk blijft voor zijn product en waardevolle grondstoffen daardoor niet langer tot afval verworden, maar blijvend in ons (economische) systeem circuleren. Daarbij horen nieuwe verdienmodellen en een consequente registratie van de locatie van materialen in een Materialen Paspoort. Afval is immers in feite niets meer dan een verzameling grondstoffen zonder identiteitsbewijs. Dat is nog niet alles. Wanneer we ons daadwerkelijk bewust zijn van het feit dat we de meeste producten (en dus grondstoffen) maar voor korte tijd gebruiken, realiseren we ons dat dit in een uitgezoomd perspectief ook voor producenten opgaat. Daarom moeten we ons afvragen waar het eigendomsrecht op de grondstoffen zelf moet komen te liggen – ook de producent raakt anders op den duur overvraagd. Naar ons idee moeten we door de hele productieketen heen, van de 'mijn' tot aan de eindgebruiker, opnieuw bepalen in hoeverre

eigendom functioneel of onontbeerlijk is. Binnen het Turntoo-model is de consequentie van die gedachte dat niet alleen producten maar ook materialen vallen onder dienstverlening. Aan de huidige waardencreatieketen voegen we een 'waardenbehoudketen' toe, wat leidt tot een ingrijpende verandering van ons hele economische systeem."

'Afval is niets meer dan een verzameling grondstoffen zonder identiteitsbewijs'

'ECONOMIE WEERSPIEGELT ONS BEWUSTZIJN'

"Om onze economie te veranderen, dienen we ons echter eerst te realiseren dat die een weerspiegeling is van ons bewustzijn en het daarin besloten wereldbeeld. Hoewel al sinds de zestiende eeuw bekend is dat de aarde om de zon draait en onze planeet één van vele in een oneindig uitgestrekt universum is, gedraagt de mens zich nog steeds alsof hij het centrum van het heelal zou zijn. Alles maken we ondergeschikt aan onze belangen. Dit antropocentrische wereldbeeld biedt de culturele bedding aan

het hierboven beschreven lineaire economische systeem dat ons in de huidige crisis heeft gebracht. Om daaruit te komen is het belangrijk niet alleen onze economische spelregels te veranderen, maar vooral ook de ziel van onze economie en maatschappij. Vandaar ook de titel 'Material Matters'. We moeten ons realiseren dat materiaal ertoe doet, maar ook dat er, verbonden aan dat onderwerp, nog vele andere essentiële zaken zijn waarop we nu echt moeten acteren. We zijn immers slechts gasten op deze aarde. Voor onszelf was deze wetenschap de aanleiding om in 1992 RAU Architecten op te richten. Gaandeweg zagen we echter dat de vragen die we tegenkwamen een bepaalde dimensie misten. Voor het behoud van een leefbare aarde is nu eenmaal meer nodig dan energieproducerende, gezonde gebouwen alleen." Dat is in 2010 de reden voor Thomas Rau en Sabine Oberhuber om Turntoo op te richten, de eerste organisatie in Nederland die zich richt op het ideaal van de circulaire economie en het ontwikkelen van bedrijfsmodellen die ervoor zorgen dat waardevolle grondstoffen niet langer verloren gaan. Er is veel geïnvesteerd om het thema op de maatschappelijke agenda te krijgen en zo is ook dit boek ontstaan.

TRANSFORMATIE

"Tijdens het traject van de afgelopen jaren vormde zich in ons hoofd het idee dat de circulaire economie weliswaar een belangrijke stap is, maar dat uiteindelijk verdere stappen nodig zijn voor een fundamentele, totale transformatie van het bestaande systeem. Die moet uiteindelijk leiden tot een levensvatbaar economisch systeem, bestaande uit een reeks van bouwstenen die we in dit

boek gezamenlijk 'het Turntoo-model' hebben genoemd. 'Material Matters' schetst een nieuw perspectief voor deze transformatie. Het is bemoedigend te zien dat ideeën voor een grote transformatie van ons economische systeem steeds meer maatschappelijke aandacht krijgen: verschillende overheden, overheidsinstanties en spelers in het bedrijfsleven beginnen de urgentie ervan op te pakken. Deze grote beweging kent ook voorlopers: mensen die zich al decennia hardmaken voor een dergelijke transformatie. Velen van hen hebben wij tijdens onze 'reis' persoonlijk mogen ontmoeten; we zijn vol waardering voor hun werk. Wat ons allemaal met elkaar verbindt is samen te vatten in een uitspraak van Victor Hugo: 'Niets is zo sterk als een idee waarvoor de tijd rijp is.' !"

Thomas Rau, CEO van Turntoo en RAU Architecten, is architect/ondernemer. Hij heeft een pedagogische opleiding gevolgd in Bonn, architectuur gestudeerd aan de Technische Universiteit Aken en dans en architectuur aan de Kunstacademie in Bonn. Sinds 1989 werkt hij in Nederland. Rau is een internationaal veelgevraagd spreker. Sabine Oberhuber is bedrijfseconome met een specialisatie op strategie en financiën. Ze heeft samen met Thomas Rau Turntoo opgericht en is gastdocent circulaire economie aan verschillende universiteiten. Oberhuber heeft gestudeerd aan de Universiteit van Münster en de ESCP European Business School. Hun gezamenlijke boek 'Material Matters' (ISBN 9789461562258) is in december 2016 als paperback van 224 pagina's verschenen.

thomasrau@speakersacademy.nl; sabineoberhuber@speakersacademy.nl

